

DOI: 10.26565/2227-8877-2020-91-20

УДК 811.111+811.161.2]’25:378.147.091.33

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ: ЗАСОБИ ТА ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ

Ольховська А. С.

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

e-mail: transengl@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9034-4170>;

GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com/citations?user=qf_bUOsAAAAJ&hl;

RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Alla_Olkhovska

(Харків)

Статтю присвячено аналізу засобів дистанційного навчання, які можуть застосовуватися при викладанні перекладу та вивченню досвіду упровадження дистанційного навчання до структури фахової підготовки майбутніх перекладачів. Інформаційно-комунікаційні технології суттєво змінили робочий процес сучасних перекладачів, які тепер переважно працюють на фрілансі, виконуючи весь робочий цикл від перекладу, редагування, контролю якості та надсилання виконаного перекладу замовникові або перекладацькій компанії за допомогою низки технічних перекладацьких засобів. Зміни не минули й перекладачів, які виконують усний переклад, адже завдяки системам менеджменту усного перекладу та платформам для надання послуг віддаленого усного перекладу вони отримали змогу працювати дистанційно, і така тенденція лише посилюється. Все це робить дистанційне навчання як ніколи актуальним, оскільки на додачу до отримання професійних знань й розвитку навичок і вмінь в студентів необхідно сформувати культуру роботи в дистанційному форматі, а відтак метою дослідження є проведення аналізу засобів дистанційного навчання майбутніх перекладачів та вивчення досвіду упровадження дистанційного навчання до структури фахової підготовки шляхом визначення суб’єктивного ставлення студентів до його застосування. Серед основних засобів, які можуть використовуватися для забезпечення дистанційного навчання перекладу нами було виокремлено Zoom, Skype, Google Classroom, Viber та e-mail, які було застосовано під час організації дистанційного навчання майбутніх перекладачів протягом загальнонаціонального карантину в березні – квітні 2020 року. Учасниками анонімного анкетування стали 34 студенти III та IV курсів факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, яким було запропоновано поділитися своїми суб’єктивними враженнями щодо дистанційного навчання, оцінюючи власне ставлення до низки параметрів за 5-бальною шкалою. Анкетування показало загалом позитивне ставлення студентів до дистанційного формату (середній бал із врахуванням відповідей на всі 20 запитань анкети склав 3,74) та виявило певні недоліки організації та підготовки матеріалів для самостійної роботи (завищена кількість завдань та їх недостатньо висока якість). Найвищі оцінки отримали такі засоби дистанційного навчання, як Google Classroom та Zoom, що може пояснюватися зручністю у використанні, найкращим забезпеченням інтерактивності навчання та ефективним зворотним зв’язком між студентами та викладачами.

Ключові слова: дистанційне навчання, засоби дистанційного навчання, інформаційно-комунікаційні технології, майбутні перекладачі, підготовка перекладачів, фахова компетентність перекладача.

Ольховская А. С. Дистанционное обучение будущих переводчиков: средства и опыт внедрения.

Статья посвящена анализу средств дистанционного обучения, которые могут применяться при преподавании перевода и изучению опыта внедрения дистанционного обучения в структуру профессиональной подготовки будущих переводчиков. Информационно-коммуникационные технологии существенно изменили рабочий процесс современных переводчиков, которые теперь преимущественно работают на фрилансе, выполняя весь рабочий цикл от перевода, редактирования, контроля качества и отправки выполненного перевода заказчику или переводческой компании с помощью ряда технических переводческих средств. Изменения не обошли и переводчиков, которые выполняют устный перевод, ведь благодаря системам менеджмента устного перевода и платформам для предоставления услуг удаленного устного перевода они получили возможность работать дистанционно, и тенденция только усиливается. Все это делает дистанционное обучение как никогда актуальным, поскольку в дополнение к получению профессиональных знаний и развитию навыков и умений у студентов необходимо сформировать культуру работы в дистанционном формате, поэтому целью исследования является проведение анализа средств дистанционного обучения будущих переводчиков и изучение опыта внедрения дистанционного обучения в структуру профессиональной подготовки путем определения субъективного отношения студентов к его использованию. Среди основных средств, которые могут использоваться для обеспечения дистанционного обучения переводу нами было выделено Zoom, Skype, Google Classroom, Viber и e-mail, которые были применены при организации дистанционного обучения будущих переводчиков во время общенационального карантина в марте – апреле 2020 года. Участниками анонимного анкетирования стали 34 студента III и IV курсов факультета иностранных языков Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина, которым было предложено поделиться своими субъективными впечатлениями о дистанционном обучении, оценивая свое отношение к ряду параметров по 5-балльной шкале. Анкетирование показало в целом позитивное отношение студентов к дистанционному формату (средний балл с учетом ответов на все 20 вопросов анкеты составил 3,74) и выявило определенные недостатки организации и подготовки материалов для самостоятельной работы (завышенное количество заданий и их недостаточно высокое качество). Самые высокие оценки получили такие средства дистанционного обучения, как Google Classroom и Zoom, что может объясняться удобством в использовании, лучшим обеспечением интерактивности обучения и эффективной обратной связью между студентами и преподавателями.

Ключевые слова: будущие переводчики, дистанционное обучение, информационно-коммуникационные технологии, подготовка переводчиков, профессиональная компетентность переводчика, средства дистанционного обучения.

Olkhovska A. Distance learning of future translators and interpreters: tools and experience of introduction.

The article is devoted to the analysis of distance learning tools that can be used for teaching translation and to the description of the experience of introducing distance learning into the structure of future translators' and interpreters' professional training. Information and communication technologies have significantly changed the workflow of modern translators, who now mainly work on a freelance basis, performing the entire work cycle from translation, editing, quality control and sending the completed translation to a customer or a translation company using a number of technical translation tools. Changes have not bypassed interpreters, because thanks to interpreting management systems and interpreting delivery platforms, they are able to work remotely, and the trend persists. All of this makes distance learning more relevant than ever, because in addition to gaining professional knowledge and developing students' skills and abilities, it is necessary to develop a culture of working remotely, so the aim of the study is to analyze distance learning tools for future translators and interpreters and to study the experience of introducing distance learning into the structure of

professional training by determining the subjective attitude of students to its use. Among the main tools that can be used to provide the distance learning of translation and interpreting, we have identified Zoom, Skype, Google Classroom, Viber and e-mail, which were used to organize distance learning for future translators and interpreters during the national quarantine in March – April 2020. Participants of the anonymous survey included 34 third- and fourth-year students of the Faculty of Foreign Languages of V. N. Karazin Kharkiv National University, who were asked to share their subjective impressions about distance learning, assessing their own attitude to a number of parameters using a 5-point scale. The questionnaire showed a generally positive attitude of students to the distance format (the average result taking into account the answers to all 20 questions of the questionnaire totaled to 3.74) and revealed some shortcomings in the organization and preparation of materials for students' independent work (too many tasks and the lack of their quality). Distance learning tools such as Google Classroom and Zoom received the highest scores, which can be explained by their ease of use, best learning interactivity and effective feedback among students and instructors.

Key words: distance learning tools, distance learning, future translators and interpreters, information and communication technologies, translator's competence, translators' and interpreters' training.

1. ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена викликами сучасного світу, який вимагає дедалі більшої технологізації процесу навчання, а також бурхливим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які розширюють можливості не лише професійних перекладачів, а й викладачів перекладу. Окрім того, дистанційна освіта, як виявилось, може користуватися надзвичайно великим попитом в умовах глобальних криз, зокрема пандемії, спричиненої сполохом коронавірусної інфекції навесні 2020 року. Саме звернення до засобів дистанційного навчання дозволило попередити кризу, яка назривала в системі освіти, забезпечивши повноцінне засвоєння навчального матеріалу, проведення занять в онлайн-режимі та реалізацію віддаленого контролю знань, навичок й умінь, сформованих у студентів закладів вищої освіти (ЗВО).

На користь великої значущості дистанційного навчання свідчить наявність значної кількості онлайн курсів у провідних закладах вищої освіти Канади, Фінляндії, Франції, Німеччини, Італії, Іспанії, Сполученого Королівства, Сполучених Штатів та інших країн (див. повний перелік у [26]). Дистанційне навчання є об'єктом численних праць зарубіжних науковців, зокрема вивчалися: застосування проблемного та проектного підходів у формі перекладацького портфоліо, як складових дистанційної підготовки перекладачів [17], упровадження методики змішаного навчання (blended learning) майбутніх перекладачів [14], розробка онлайн курсу з усного та письмового бізнес перекладу [22], вивчення ефективності використання навчальних ресурсів, збагачених електронними навчальними матеріалами (web-enriched learning resources) та онлайн-навчальних пакетів (tutorial packages) [18],

забезпечення зворотного зв'язку з боку викладача у процесі дистанційного навчання майбутніх перекладачів [24], упровадження альтернативної онлайн моделі навчання медичного перекладу [15], застосування віртуальних навчальних середовищ для підготовки викладачів усного перекладу [23], експериментальна перевірка ефективності дистанційного навчання різних видів усного перекладу порівняно з традиційною методикою навчання [21].

На вітчизняних теренах дистанційне навчання майбутніх перекладачів знаходиться на початковій стадії розвитку, з'являються перші праці, присвячені вирішенню окремих аспектів згаданої проблеми, а саме вивчалися: особливості формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання [4], розробка навчального дистанційного курсу «Іноземна мова» [6] та розробка методики організації дистанційного навчання майбутніх перекладачів заочної форми навчання англomовного аудіювання [5] на базі віртуального навчального середовища Moodle, досвід упровадження елементів дистанційної підготовки перекладачів у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності [9] та інші питання.

Усі перелічені праці, безумовно, значною мірою сприяють розв'язанню важливих складників проблеми, що опинилася у фокусі нашого дослідження, однак і досі залишаються невивченими багато її інших аспектів, зокрема бракує вивчення ставлення студентів до такої форми навчання, що уможливило б краще задоволення їх потреб при розробці комплексної методики дистанційного навчання майбутніх перекладачів.

Дистанційне навчання для майбутніх перекладачів, безперечно, є надзвичайно корисним, оскільки сучасний перекладач частіше за все працює за фахом саме у віддаленому режимі. Перекладачі, які виконують письмовий переклад, зазвичай працюють на фрілансі, а увесь робочий цикл тісно пов'язаний із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій: від отримання усіх необхідних матеріалів до власне перекладу, редагування, контролю якості та надсилання виконаного перекладу замовникові або перекладацькій компанії, яка виступає проміжною ланкою між замовником та перекладачем. Перекладачі, які виконують усний переклад на разі надолужують відрив від своїх колег, які займаються письмовими перекладами – з появою таких технологій як системи менеджменту усного перекладу (Interpreting Management Systems – IMSes) та платформи для надання послуг віддаленого усного перекладу (Interpreting Delivery Platforms – IDPs) усна перекладацька діяльність починає все активніше переходити у віртуальний формат. Відтак, важливим є не лише навчити студентів

перекладати та озброїти їх усіма необхідними теоретичними знаннями, а й сформувати у них культуру роботи в дистанційному форматі, забезпечивши належне володіння ними навичками й уміннями самоорганізації та менеджменту свого часу, почуття глибокої відповідальності за дотримання строків виконання та прагнення до самовдосконалення й постійної копінткої роботи над собою. Саме тому вважаємо за доцільне проведення аналізу спектру засобів, що них використовують задля забезпечення потреб дистанційного навчання майбутніх перекладачів заклади вищої освіти з подальшим з'ясуванням ставлення студентів до віддаленої роботи в цілому та до використовуваних засобів зокрема.

Зважаючи на усе викладене вище, **мета** дослідження полягає у проведенні аналізу засобів дистанційного навчання майбутніх перекладачів та вивченні досвіду упровадження дистанційного навчання до структури фахової підготовки шляхом визначення суб'єктивного ставлення студентів до його використання.

Реалізація сформульованої мети передбачає вирішення цілої низки **завдань**:

- надати визначення поняттю «дистанційне навчання»;
- проаналізувати режими дистанційного навчання;
- розглянути класифікацію засобів дистанційного навчання, схарактеризувати основні з них та окреслити шляхи їх упровадження до структури фахової підготовки майбутніх перекладачів;
- розробити анкету для визначення суб'єктивного ставлення студентів до дистанційного навчання та до використання перелічених засобів дистанційного навчання;
- сформулювати висновки та перспективи подальших досліджень на основі проведеного дослідження.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дистанційне навчання визначається як така форма здобуття освіти, в якій більша частина навчання відбувається засобами інформаційно-комунікаційних технологій за умов географічно різного місцеперебування викладача та студентів [25] і регулюється низкою нормативно-правової документації, а саме: «Положенням про дистанційне навчання» (наказ № 466 Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 р.), «Концепцією розвитку дистанційної освіти України» (від 20 грудня 2000 р.), Законом «Про вищу освіту» (1556-VII, редакція від

18 березня 2020 р.), «Концепцією впровадження медіаосвіти в Україні» (постанова Президії Національної академії педагогічних наук України від 21 квітня 2016 р.), Указом Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021» (від 25 червня 2013 р.).

Дистанційне навчання може відбуватися у декількох різних режимах. Під синхронним режимом розуміють взаємодію між суб'єктами дистанційного навчання, під час якої всі учасники перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання одночасно, у той час як асинхронний режим передбачає взаємодію між учасниками із затримкою у часі [3]. Для кожного з режимів характерні свої засоби, так для синхронного режиму використовують чати, аудіо- та відеоконференції й соціальні мережі, а для асинхронного – електронну пошту, форуми тощо. Однак, частіше за все під час навчання застосовується комбінація режимів, а деякі інструменти мають опції, що дозволяють використовувати їх як синхронно, так і асинхронно.

На сьогоднішній день існує чимала кількість засобів дистанційного навчання, які, відповідно, поділяються на синхронні (комунікаційне програмне забезпечення з можливістю проведення відеоконференцій, онлайн чатів тощо) та асинхронні (веб-сервіси для створення, перевірки та оцінювання завдань у безпаперовому форматі, електронна пошта тощо). Також можна виділити і третій різновид засобів – комбіновані, тобто такі, які можна застосовувати, як для забезпечення синхронного, так і асинхронного режимів (системи управління навчанням – Learning Management System (LMS), соціальні мережі, додатки-месенджери тощо).

За способом комбінування форм організації навчання дослідники [7] виділяють: комунікаційні засоби для обміну повідомленнями (наприклад, додатки-месенджери, чати, електронна пошта), засоби подання навчальних матеріалів (наприклад, електронні підручники та посібники), засоби відпрацювання вмінь та навичок (наприклад, віртуальні тренажери, середовища для моделювання), засоби організації спільної роботи (наприклад, віртуальні класи, відеоконференції), засоби оцінювання навчальних досягнень, організації та управління процесом навчання (наприклад, конструктори тестів).

Дистанційне навчання можна запроваджувати в закладах вищої освіти не лише у чистому вигляді, але і як складову традиційної системи навчання, у такому випадку мова йде про так зване змішане навчання (blended learning), яке визначають як «цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок, що здійснюється освітніми установами різного типу в рамках формальної освіти, частина якого реалізується у віддаленому режимі за допомогою

інформаційно-комунікаційних технологій і технічних засобів навчання, які використовуються для зберігання й доставки навчального матеріалу, реалізації контрольних заходів, організації взаємодії між суб'єктами навчального процесу (консультації, обговорення) та під час якого має місце самоконтроль учня (студента) за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання» [1]. Упровадження дистанційного навчання або його елементів при підготовці перекладачів є надзвичайно бажаним, оскільки сучасна перекладацька діяльність відзначається високою технологізацією. Студенти мають звикати до електронної комунікації та обміну інформацією засобами сучасних технологій, в них мають розвиватися навички швидкодруку та культура онлайн користувачів. До того ж проведені дослідження [14; 20] свідчать на користь ефективності такого навчання.

На сучасному етапі існує чимала кількість засобів дистанційного навчання, однак зважаючи на обмеження, які накладаються форматом нашої праці, ми зупинимося детальніше на тих, які використовувалися у процесі дистанційного навчання майбутніх перекладачів факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна протягом березня – квітня 2020 року, а саме: Viber, Zoom, Skype, Google Classroom, e-mail.

За даними науковців [27] сучасні студенти активно користуються соціальними мережами, так 93 % студентів мають аккаунти в мережі Facebook, а потім за частотністю використання йдуть Instagram, Snapchat, Viber, Skype та Twitter. Окрім того, вони використовують згадані мережі в начальних цілях: 48 % студентів зазначили що роблять це постійно, 36 % – часто, 15 % – інколи і лише 1 % – ніколи. Такий стан речей свідчить на користь використання усіх перелічених засобів у навчальному процесі, оскільки більшість студентів вже є просунутими користувачами та скоріше за все сприйматимуть таку ідею з ентузіазмом. Розгляньмо детальніше кожен із виокремлених нами засобів.

Viber є програмним додатком-месенджером, який дозволяє відправляти повідомлення, а також здійснювати голосові та відео-дзвінки через мережу Інтернет, тобто забезпечувати як синхронну, так і асинхронну комунікацію. Зручний механізм створення груп у Viber дозволяє налагодити дуже швидко та ефективну комунікацію студентів один з одним та з викладачами і адміністрацією факультету. Оскільки програма встановлюється на смартфоні, який зазвичай є найчастотніше використовуваним приладом, передача інформації відбувається майже миттєво – сповіщення про повідомлення одразу ж видно на екрані усім учасникам чату. Із додаткових опцій – можливість пересилання документів різних форматів, які можуть містити завдання,

прикріплення аудіо-треків з текстами оригіналу та текстами перекладу, проведення обміну ілюстративними матеріалами. Використання Viber в навчальних цілях не є чимось новим, зокрема дослідники [11] відзначають доцільність його застосування в якості засобу динамічного оцінювання, що має на меті заохотити студентів, які вивчають англійську мову як іноземну до засвоєння граматичного матеріалу через взаємодію один з одним та фіксують позитивний мотиваційний вплив такої організації навчання на студентів. До того ж викладачі можуть використовувати Viber у контрольований спосіб, забезпечуючи успішне формування у студентів лексичних навичок [12].

Zoom являє собою комунікаційне програмне забезпечення, яке пропонує низку можливостей для забезпечення дистанційного навчання в синхронному режимі, а саме: проведення відеоконференцій та онлайн-зустрічей, можливість спілкування у чаті та проведення спільної мобільної роботи [28]. Воно сумісне з ключовими операційними системами (Windows, macOS, iOS, Android, Linux), а також дозволяє безкоштовно проводити відеоконференції протягом 40 хвилин для не більше 100 учасників, що є зручним в освітніх цілях. Користувацький інтерфейс програми є надзвичайно простим та інтуїтивно зрозумілим, що дозволяє практично миттєво опанувати її навіть тим викладачам та студентам, які не мають особливих технологічних навичок та вмінь.

Skype являє собою комунікаційну систему, яка дозволяє здійснювати дзвінки та організувати он-лайн конференції, що надає можливість використовувати її у якості синхронного інструменту під час навчання перекладу. Програма вже тривалий час застосовується викладачами іноземних мов, а дослідники [13] відзначають, як низку її переваг (можливість використання електронних засобів, таких як відео, блоги тощо, проведення занять будь-коли з будь-якого місця, комфортніший емоційний стан під час занять тощо), так і певні недоліки (неможливість проведення занять через перебої у зв'язку, негативний вплив перебування за комп'ютером для організму, зниження мотивації студентів через відсутність порівняння своїх навчальних здобутків зі здобутками інших студентів тощо). До того ж, доведено [19], що Skype позитивно впливає на мотивацію студентів у процесі формування мовленнєвих навичок, а це дозволяє припустити, що не менш позитивний ефект від Skype можна очікувати й під час навчання перекладу.

Skype має ті ж самі переваги, що і Zoom, а тому у разі виникнення проблем із останньою програмою (неможливість встановлення з'єднання, перебої зв'язку тощо), його можна

використовувати в якості альтернативи для проведення он-лайн занять в режимі відеоконференції. Режим відеоконференції є надзвичайно важливим, адже він дозволяє викладачеві провести автентифікацію здобувачів освіти, контролювати хід їхніх відповідей, зокрема на контрольні усні переклади.

Зручним засобом для забезпечення потреб дистанційного навчання в переважно асинхронному режимі є Google Classroom. Він може використовуватися для створення та налаштування власного курсу та надає велику кількість опцій. Окрім того, засобами Google Classroom дуже зручно надавати студентам письмові завдання, а також проводити письмові контрольні роботи. Час публікації можна запрограмувати, окрім того встановлюється дата та час складання певного виду роботи. Студенти можуть прикріплювати свої роботи і після того, як термін сплив, у такому випадку викладач отримує на поштову скриньку сповіщення про те, що термін складання було порушено. Численні переваги Google Classroom вже описано у статтях науковців із наданням відповідних алгоритмів роботи із сервісом [2; 8].

Електронна пошта (e-mail) є асинхронним засобом, який може використовуватися задля забезпечення потреб дистанційного навчання. Не зважаючи на те, що такий засіб вже давно використовується та може вважатися традиційним для академічного середовища, тим не менш він є незамінним для створення, отримання, зберігання, відправки та пересилки електронних повідомлень з прикріпленими файлами одному або декільком одержувачам по всьому світу [10; 16]. Засобами електронної пошти можна пересилати різноманітні матеріали студентам, скеровувати їхню роботу над кваліфікаційними проектами, здійснювати віддалене керівництво практикою, а також надавати консультації. Зважаючи на специфіку діяльності сучасного перекладача, який працює переважно у віддаленому режимі, дослідники [10] відзначають необхідність формування навичок й умінь використання електронної пошти, оскільки питома вага комунікації з замовниками та представниками перекладацької компанії буде здійснюватися саме через цей засіб.

Досвід упровадження дистанційного навчання у закладах вищої освіти України фактично у чистому вигляді мабуть можна вважати першим для нашої держави, а тому важливою є інформація стосовно ставлення студентів до такої форми організації процесу навчання з метою виявлення та усунення недоліків, а також подальшого ефективного використання елементів дистанційного навчання під час підготовки майбутніх перекладачів. З метою отримання даних нами було укладено анонімну анкету, що містила 20 запитань, спрямованих на визначення

загальних вражень студентів від дистанційного навчання, оцінку його переваг та використовуваних засобів (Viber, Zoom, Skype, Google Classroom, e-mail).

Учасниками анонімного анкетування стали 34 студенти (3 юнаків та 31 дівчина віком від 19 до 20 років) III та IV курсів факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Студентам було запропоновано поділитися своїми суб'єктивними враженнями щодо дистанційного навчання, оцінюючи власне ставлення до відповідного параметру за 5-бальною шкалою: „5” – надзвичайно позитивне, „4” – позитивне, „3” – скоріше позитивне, ніж негативне, „2” – нейтральне, „1” – негативне.

За результатами анкетування, студенти відзначили, що в цілому дистанційне навчання скоріше відповідало їхнім очікуванням (3,5 бали), але над завданнями для самостійної роботи та їх кількістю треба ще добре попрацювати. Так, користь і цікавість завдань, розроблених в межах дистанційного навчання студенти оцінили лише у 3 бали, а їх кількість визнали надто завищеною (4,4 бали на користь факту надмірної кількості завдань). Першу трійку можна пояснити поспішністю розробки завдань, адже тривалий карантин був неочікуваним та розпочався зненацька, що не дало можливості викладачам ретельно продумати матеріали та заздалегідь їх підготувати. Також, вочевидь, виникали труднощі й з дозуванням завдань: час у процесі дистанційного навчання сприймається дещо інакше, ніж при проведенні очних занять. Викладачам здавалося, що в студентів з'явилося забагато вільного часу, який можливо було б витратити на більшу кількість завдань, однак кількість не завжди є синонімом якості. Роботу викладачів у процесі дистанційного навчання студенти оцінили позитивно – 3,9 бали, тобто фактично на тверду «четвірку», а зручність форм індивідуального спілкування з викладачами отримала 3,7 балів, що також є досить задовільним результатом, який дозволяє з впевненістю сказати, що викладачі добре впоралися, як з опануванням сучасних засобів дистанційного навчання, так і з новими схемами взаємодії зі студентами у електронному форматі. Студенти скоріше позитивно оцінили знання, навички й уміння, набуті у процесі дистанційного навчання (3,4 бали), однак засвоювати матеріал віддалено виявилось не так і легко порівняно з традиційним навчанням (3,1 бали). Студенти не надто схвально ставляться до упровадження дистанційної форми на постійній основі (3,0 бали), однак були б не проти її частковому застосуванню (3,8 балів).

Оцінки переваг дистанційного навчання виявилися доволі високими. Більш за все студентам імпонує відсутність необхідності виїжджати з дому (4,5 балів), на другому місці такі переваги, як рівень психологічного комфорту (4,0 бали) та розвиток навичок та вмінь працювати дистанційно (4,0 бали). Дещо меншу кількість балів здобули такі параметри, як гнучкий графік роботи (3,9 балів) та економія часу (3,8). Бали за останній параметр можуть пояснюватися завищеною кількістю завдань для самостійної роботи, на яку студенти скаржилися у четвертому запитанні анкети, а скарги деяких студентів на не надто гнучкий графік організації роботи – недостатнім досвідом дистанційної роботи серед викладачів.

Усі засоби дистанційного навчання отримали високі бали. Провідні позиції обіймають Google Classroom (4,6 бали) та Zoom (4,5 бали), що можна пояснити тим, що ці технології якнайкраще відповідають потребам сучасного навчання: вони зручні у використанні та добре забезпечують інтерактивність навчання й ефективний зворотний зв'язок між студентами та викладачами. Тим не менш, практично не поступається двом попереднім системам і електронна пошта (4,4 бали), а от Viber (4,0 бали) та Skype (4,0 бали) зайняли останні місця у студентському рейтингу.

Середня оцінка із врахуванням відповідей на усі 20 питань анкети засвідчила, що ставлення студентів до дистанційного навчання та досвіду його застосування є переважно позитивним. Середній бал склав 3,74, тобто наблизився до твердої «четвірки», що можна вважати цілком задовільним показником.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведене нами вивчення ключових засобів дистанційного навчання майбутніх перекладачів та досвіду упровадження дистанційного навчання до структури фахової підготовки свідчить на користь необхідності й бажаності їх активного використання у закладах вищої освіти. Загалом, студенти відкриті до комунікації в електронному форматі, сприймають досвід дистанційного навчання переважно як позитивний, високо оцінюють застосовувані засоби дистанційного навчання та відзначають низку переваг такої форми (відсутність поїздок до університету, психологічний комфорт, економія часу, гнучкість графіку роботи тощо). Разом із тим, недоліки, які витікають із відповідей студентів (завищена кількість завдань для самостійної роботи та їх недостатня якість) свідчать про те, що система дистанційного навчання потребує вдосконалення, наразі вона залишається маловивченою ділянкою, а тому **перспективи**

подальших досліджень носять доволі комплексний характер: від побудови методик навчання різних видів перекладу студентів різних рівнів навчання й експериментальної перевірки їх ефективності на широких вибірках піддослідних до проведення порівняння ефективності таких методик з їх очними аналогами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бугайчук, К. Л. (2016). Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 54(4), 1-18.
2. Варенко, Т. К. (2014). Гибридная система организации учебно-педагогического процесса с использованием вебсервиса Google «Класс». *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов*, Вип. 79. 86-93.
3. Міністерство освіти і науки України (2013, 25 квітня). Наказ Міністерства освіти і науки України № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». Взято з: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13/paran18#n18>.
4. Моцар, М. М. (2018). *Формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання* (Автореферат кандидатської дисертації). Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, Україна.
5. Писанко, М. Л., Мартиненко, О. Є. (2020). Moodle як засіб дистанційного навчання майбутніх перекладачів аудіювання англійською мовою. *Інформаційні технології і засоби навчання*, Том 75, № 1. 237-252.
6. Прадівляний, М. Г., Бондар, Н. Д. (2017). Використання засобів дистанційного навчання для формування професійної компетентності майбутніх перекладачів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, № 3. 119-124.
7. Стрюк, А. М. (2015). *Теоретико-методичні засади комбінованого навчання системного програмування майбутніх фахівців з програмної інженерії*. Кривий Ріг: Видавничий відділ ДВНЗ «Криворізький національний університет».

8. Чумак, Л. О. (2018). Можливості сервісу Google Classroom для організації навчального процесу. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*, № 6. 247-248.
9. Шуневич, Б. І. (2014). Організація дистанційної підготовки перекладачів: мрія чи реальність? *Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. Вип. 692-693*. 327-330.
10. Alcina-Caudet, A. (2003). Encouraging the Use of E-mail and Mailing Lists Among Translation Students. *Meta: Translators' Journal*, 48(4), 634-641.
11. Ali, M. M., Malik, N. A. (2016). Viber as an online tool for examining the grammatical knowledge of EFL learners. *SciInt.(Lahore)*, 28(3), 2509-2511.
12. Dermas, S. (2017). The Use of Viber in Enhancing the Vocabulary Skills of Ethiopian Undergraduate Students: The Case of St. Mary's University. In *Conference Proceedings ICT for Language Learning, 09 – 10 November* (pp. 99-112). Padova, Italy: Libreriauniversitaria.it edizioni.
13. Fedorova, E., Rasskazova, T., Muzafarova, A. (2018). Teaching English via Skype: challenges and opportunities.. In *Proceedings of INTED2018 Conference, 05 – 07 March* (pp. 99-112). Valencia, Spain: IATED.
14. Galán-Mañas, A., Albir, A. H. (2010). Blended Learning in Translator Training: Methodology and Results of an Empirical Validation. *The Interpreter and Translator Trainer* 4(2), 2010, 197-231.
15. Gómez, M. A., Weinreb, S. (2002). An Alternative Instructional Model: Teaching Medical Translation Online. *Meta: Translators' Journal*, 47(4). Retrieved from: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2002-v47-n4-meta688/008044ar/>.
16. Gonglewski, M., Meloni, C., Brant, J. (2001). Using E-mail in Foreign Language Teaching: Rationale and Suggestions. *The Internet TESL Journal*, VII (3). Retrieved from: <http://iteslj.org/Techniques/Meloni-Email.html>.
17. Karnedi. (2015). Translator training by distance learning – a dual approach. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 5(1). Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/281903827_Translator_training_by_distance_learning_A_dual_approach/link/58b64d8b45851591c5d18d5a/download.

18. Karnedi. (2015). Enhancing Translation Students' Theoretical Knowledge and Skills Through Web-enriched Learning Resources: Case Study in Distance Learning. *Meta: Translators' Journal*, 60(2). Retrieved from: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2015-v60-n2-meta02055/1032900ar.pdf>.
19. Khan, I. U., Ayaz, M., Khan, S. (2016). Using Skype to develop English learners' speaking motivation. *Sci.Int.(Lahore)*,28(5),41-48.
20. Kiraly, D., R uth, L., Signer, S., Stederoth, K., Wiedmann, M. (2019). Enhancing Translation Course Design and Didactic Interventions with E-Learning: Moodle and Beyond. In D. Kiraly & G. Massey (Eds.), *Towards Authentic Experiential Learning in Translator Education* (pp. 103-130). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.
21. Ko, L. (2008). Teaching Interpreting by Distance Mode: An Empirical Study. *Meta: Translators' Journal*, 53(4). Retrieved from: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2008-v53-n4-meta2550/019649ar/>.
22. Lee, J., Huh, J. (2018). Why not go online?: A case study of blended mode business interpreting and translation certificate program. *The Interpreter and Translator Trainer* 12(4), 444-466.
23. Moser-Mercer, B., Class, B., Seeber, K. G. (2005). Leveraging Virtual Learning Environments for Training Interpreter Trainers. *Meta: Translators' Journal*, 50(4). Retrieved from: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2005-v50-n4-meta1024/019872ar/>.
24. Neunzig, W., Tanqueiro, H. (2005). Teacher Feedback in Online Education for Trainee Translators. *Meta: Translators' Journal*, 50(4). Retrieved from: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2005-v50-n4-meta1024/019873ar/>.
25. Proctor, D. W. (2009). Accessibility of Technology in Higher Education. In K. Klinger (Ed.), *Encyclopedia of Distance Learning* (pp. 16-28). Hershey, New York: Information Science Reference.
26. Schmit, C. (2006). Distance and Online Courses for Translators. *Translation Journal*, 10(2). Retrieved from: <https://translationjournal.net/journal/36distance.htm>.
27. Zenios, M., Ioannou, E. (2018). Digital Natives and Digital Immigrants Revisited: A Case of CALL. In P. Zaphiris, A. Ioannou (Eds.), *Part II of the Proceedings of the 5th International Conference, LCT 2018 Held as Part of HCI International 2018, 15 – 20 July 2018* (pp. 99-112). Las Vegas, NV, USA: Springer.

28. Zoom [Software]. Retrieved from: <https://zoom.us/>.

REFERENCES

Buhaichuk, K. L. (2016). Zmishane navchannia: teoretychnyi analiz ta stratehiia vprovadzhennia v osvittii protses vyshchykh navchalnykh zakladiv [Blended learning: theoretical analysis and implementation strategy in the educational process of higher education institutions]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia [Information Technologies and Learning Tools]*, 54(4), 1–18. (in Ukrainian)

Varenko, T. K. (2014). Hybrydnaia systema orhanyzatsyy uchebno-pedahohycheskoho protsessa s yspolzovanyem vebservysa Google «Klass» [Hybrid system for organizing the teaching process using Google Classroom web service]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii: Romano-hermanska filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov [The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: Roman and German Philology. Methods of Foreign Language Teaching]*, 79. 86–93. (in Russian)

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2013, 25 kvitnia). Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy No. 466 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia» [The order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 466 “On the Affirmation of The Provision on Distance Learning”]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13/paran18#n18> (in Ukrainian)

Motsar, M. M. (2018). *Formuvannia polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv z vykorystanniam tekhnolohii dystantsiinoho navchannia* (Avtoreferat kandydatskoi dysertatsii) [Formation of multicultural competence of future translators with the use of distance learning technologies (Pedagogy PhD thesis synopsis)]. Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova, Kyiv, Ukraine. (in Ukrainian)

Pysanko, M. L., Martynenko, O. Ye. (2020). Moodle yak zasib dystantsiinoho navchannia maibutnikh perekladachiv audiiuvannia anhliiskoiu movoiu [Moodle as a means of teaching prospective interpreters via e-course on listening comprehension in English]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia [Information Technologies and Learning Tools]*, 75, № 1. 237–252. (in Ukrainian)

Pradivlianyi, M. H., Bondar, N. D. (2017). Vykorystannia zasobiv dystantsiinoho navchannia dlia formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv [Usage of distance education

means for formation of professional competence of future interpreters]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu [The Journal "Visnyk of Vinnytsia Polytechnical Institute"]*, 3. 119–124. (in Ukrainian)

Striuk, A. M. (2015). *Teoretyko-metodychni zasady kombinovanoho navchannia systemnoho prohramuvannia maibutnikh fakhivtsiv z prohramnoi inzhenerii [Theoretical and methodological bases of combined training of system programming of future specialists in software engineering]*. Kryvyi Rih: Vydavnychi viddil DVNZ «Kryvorizkyi natsionalnyi universytet». (in Ukrainian)

Chumak, L. O. (2018). *Mozhlyvosti servisu Google Classroom dlia orhanizatsii navchalnoho protsesu [Opportunities of Google Classroom service for the organization of the educational process]*. *Visnyk Prydniprovskoi derzhavnoi akademii budivnytstva ta arkhitektury [Bulletin of Prydniprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture]*, 6. 247–248. (in Ukrainian)

Shunevych, B. I. (2014). *Orhanizatsiia dystantsiinoi pidhotovky perekladachiv: mriia chy realnist? [Organization of translators' distance learning: a dream or reality?]*. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Hermanska filolohiia [The Journal of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. German Philology]*, 692-693. 327–330. (in Ukrainian)

Alcina-Caudet, A. (2003). Encouraging the Use of E-mail and Mailing Lists Among Translation Students. *Meta: Translators' Journal*, 48(4), 634–641.

Ali, M. M., Malik, N. A. (2016). Viber as an online tool for examining the grammatical knowledge of EFL learners. *SciInt.(Lahore)*, 28(3), 2509-2511.

Dermas, S. (2017). The Use of Viber in Enhancing the Vocabulary Skills of Ethiopian Undergraduate Students: The Case of St. Mary's University. In *Conference Proceedings ICT for Language Learning, 09 – 10 November* (pp. 99-112). Padova, Italy: Libreriauniversitaria.it edizioni.

Fedorova, E., Rasskazova, T., Muzafarova, A. (2018). Teaching English via Skype: challenges and opportunities.. In *Proceedings of INTED2018 Conference, 05 – 07 March* (pp. 99-112). Valencia, Spain: IATED.

Galán-Mañas, A., Albir, A. H. (2010). Blended Learning in Translator Training: Methodology and Results of an Empirical Validation. *The Interpreter and Translator Trainer* 4(2), 2010, 197–231.

Gómez, M. A., Weinreb, S. (2002). An Alternative Instructional Model: Teaching Medical Translation Online. *Meta: Translators' Journal*, 47(4). Available at: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2002-v47-n4-meta688/008044ar/>.

Gonglewski, M., Meloni, C., Brant, J. (2001). Using E-mail in Foreign Language Teaching: Rationale and Suggestions. *The Internet TESL Journal*, VII (3). Available at: <http://iteslj.org/Techniques/Meloni-Email.html>.

Karnedi. (2015). Translator training by distance learning – a dual approach. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 5(1). Available at: https://www.researchgate.net/publication/281903827_Translator_training_by_distance_learning_A_dual_approach/link/58b64d8b45851591c5d18d5a/download.

Karnedi. (2015). Enhancing Translation Students' Theoretical Knowledge and Skills Through Web-enriched Learning Resources: Case Study in Distance Learning. *Meta: Translators' Journal*, 60(2). Available at: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2015-v60-n2-meta02055/1032900ar.pdf>.

Khan, I. U., Ayaz, M., Khan, S. (2016). Using Skype to develop English learners' speaking motivation. *Sci.Int.(Lahore)*,28(5),41–48.

Kiraly, D., R uth, L., Signer, S., Stederoth, K., Wiedmann, M. (2019). Enhancing Translation Course Design and Didactic Interventions with E-Learning: Moodle and Beyond. In D. Kiraly & G. Massey (Eds.), *Towards Authentic Experiential Learning in Translator Education* (pp. 103–130). Newcastle upon Tyne, UK: Cambridge Scholars Publishing.

Ko, L. (2008). Teaching Interpreting by Distance Mode: An Empirical Study. *Meta: Translators' Journal*, 53(4). Available at: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2008-v53-n4-meta2550/019649ar/>.

Lee, J., Huh, J. (2018). Why not go online?: A case study of blended mode business interpreting and translation certificate program. *The Interpreter and Translator Trainer* 12(4), 444–466.

Moser-Mercer, B., Class, B., Seeber, K. G. (2005). Leveraging Virtual Learning Environments for Training Interpreter Trainers. *Meta: Translators' Journal*, 50(4). Available at: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2005-v50-n4-meta1024/019872ar/>.

Neunzig, W., Tanqueiro, H. (2005). Teacher Feedback in Online Education for Trainee Translators. *Meta: Translators' Journal*, 50(4). Available at: <https://www.erudit.org/en/journals/meta/2005-v50-n4-meta1024/019873ar/>.

Proctor, D. W. (2009). Accessibility of Technology in Higher Education. In K. Klinger (Ed.), *Encyclopedia of Distance Learning* (pp. 16-28). Hershey, New York: Information Science Reference.

Schmit, C. (2006). Distance and Online Courses for Translators. *Translation Journal*, 10(2). Available at: <https://translationjournal.net/journal/36distance.htm>.

Zenios, M., Ioannou, E. (2018). Digital Natives and Digital Immigrants Revisited: A Case of CALL. In P. Zaphiris, A. Ioannou (Eds.), *Part II of the Proceedings of the 5th International Conference, LCT 2018 Held as Part of HCI International 2018, 15 – 20 July 2018* (pp. 99-112). Las Vegas, NV, USA: Springer.

Zoom [Software]. Available at: <https://zoom.us/>.

СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРЕ / INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Ольховская Алла Сергеевна – доктор педагогических наук, доцент, профессор кафедры переводоведения имени Николая Лукаша Харьковского национального университета имени В. Н. Каразина; e-mail: transengl@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9034-4170>; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com/citations?user=qf_bUOsAAAAJ&hl; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Alla_Olkhovska

Olkhovska Alla – Doctor of Pedagogy, Professor at Mykola Lukash Translation Studies Department of V. N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: transengl@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9034-4170>; GOOGLE SCHOLAR: https://scholar.google.com/citations?user=qf_bUOsAAAAJ&hl; RESEARCH GATE: https://www.researchgate.net/profile/Alla_Olkhovska